

kancelarie rp

kancelarierp.pl

Kancelarie RP to nowa jakość w usługach prawnych. W serwisie baza ponad 200 dokumentów, przyjazny i prosty generator oraz sieć wysoko wyspecjalizowanych prawników dostępnych na wyciągnięcie ręki.

Alimenty od winnego rozwodu

PRAWO RODZINNE | Małżonek domagający się pomocy finansowej po rozwodzie musi takie żądanie zgłosić w toku procesu.

Zadanie sądu

Art. 60 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego reguluje sytuację alimentacyjną w przypadku orzeczenia rozwodu z winy jednego z małżonków. Jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku. Podkreślić należy, że – w odróżnieniu od sytuacji unormowanej w art. 60 § 1 k.r.o. – małżonek niewinny, formułując roszczenie alimentacyjne przeciwko małżonkowi uznanemu za wyłączne winnego rozkładu pożycia, nie musi wykazywać niedostatku, co jest wyrazem uprzywilejowania małżonka niewinnego. Celem tej regulacji jest zapobieżenie sytuacji, w której rozwód miałby spowodować pogorszenie w istotny sposób sytuacji materialnej małżonka niewinnego.

Jakie potrzeby

Środkiem do osiągnięcia tego celu jest roszczenie przyznane małżonkowi niewinnemu o przyczynienie się małżonka uznanego za wyłącznie winnego w odpowiednim zakresie do zaspokojenia jego usprawiedliwionych potrzeb, chociażby nie znajdował się w niedostatku. Zakres, w jakim to ma nastąpić, określa z jednej strony stopień pogorszenia się sytuacji materialnej małżonka niewinnego, a z drugiej strony zasady słuszności, gdyż zasady te mogą w sposób prawidłowy wyważyć rozstrzygnięcie, jaki w konkretnej sprawie zakres przyczynienia się małżonka winnego może być uznany za „odpowiedni”. Z reguły będzie on pomiędzy granicą, poniżej której leży niedostatek, a granicą, której przekroczenie byłoby zrównaniem stopy życiowej obojga rozwiedzionych małżonków. Obowiązek alimentacyjny małżonka wyłącznie winnego nie sięga tak daleko, aby miał on zapewnić byłemu małżonkowi równą stopę życia, jednakże nie jest przy tym ograniczony do zaspokajania tylko tych usprawiedliwionych potrzeb, o których mówi art. 60 § 1 k.r.o. (**wyrok SN z 7 maja 1998 r., sygn. III CKN 186/98.**)

Sąd analizuje sytuację materialno – finansową małżonka niewinnego po orzeczeniu rozwodu i odniesie ją do sytuacji hipotetycznej, zakładającej położenie małżonka niewinnego w okolicznościach prawidłowego funkcjonowania małżeństwa (**wyrok SN z 28 października 1980 r., sygn. III CRN 222/80; wyrok SN z 13 stycznia 2000 r., sygn. II CKN 673/98**). Sąd ustala w ten sposób zakres pogorszenia sytuacji materialnej małżonka niewinnego, co może polegać na zmniejszeniu ilości środków stojących do dyspozycji małżonka, jak również na zwiększeniu się jego usprawiedliwionych potrzeb, konieczne jest przy tym, by pogorszenie to wystąpiło na skutek rozwodu (**wyrok SN z 15 lipca 1999 r., sygn. I CKN 415/99**). Przy ocenie zakresu pogorszenia wskutek rozwodu sytuacji małżonka niewinnego należy też uwzględnić jego uprawnia do korzystania z wkładu drugiego małżonka w zaspokajanie potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.), który zakłada hipotetyczny stan prawidłowego funkcjonowania małżeństwa w sferze majątkowej i wprowadza zasadę równej stopy życiowej małżonków. Przyjęcie za podstawę ustalania obowiązku alimentacyjnego małżonka wyłącznie winnego stanu rzeczywistego preferowałoby w istocie postępowanie naganne, skoro brak dbałości o rodzinę w okresie istnienia małżeństwa zmniejszałyby w przyszłości obciążenia osoby winnej (**wyrok SN z 27 listopada 1998 r., sygn. III CKN 880/98**).

Zarówno z treści art. 60 § 1 k.r.o. (małżonek rozwiedziony może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego), jak i z art. 60 § 2 k.r.o. (sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec) wynika, iż sąd orzeknie o przyznaniu alimentów tylko na wniosek jednego z małżonków, nie ustali zaś obowiązku alimentacyjnego z urzędu. Małżonek domagający się pomocy finansowej po rozwodzie musi zatem takie żądanie zgłosić w toku procesu. Sam wniosek w tym zakresie nie powoduje jednak, że sąd alimenty orzeknie i to zarówno w przypadku rozwiązania małżeństwa przez rozwód bez orzekania o winie lub z winy obojwojga małżonków, jak i w sytuacji stwierdzenia wyłącznej winy jednego z małżonków. Obowiązek alimentacyjny małżonka wyłącznie winnego nie istnieje obligatoryjnie

→ ZDANIEM AUTORKI

Małgorzaty Arciuch

adwokat z Kancelarii Adwokackiej Adwokata Jarosława Klimonta

Co do zasady, początkową datę płatności alimentów, zasądzonych na podstawie art. 60 k.r.o. w wyroku orzekającym rozwód, stanowi data uprawomocnienia się tego wyroku (**uchwała SN z 26 marca 1969 r., sygn. III CZP 16/69**). Możliwe jest jednak wytoczenie powództwa o alimenty na podstawie art. 60 k.r.o. obejmującego okres poprzedzający wytoczenie powództwa. Z uwagi na charakter świadczeń alimentacyjnych przeznaczonych na bieżące utrzymanie osoby uprawnionej, domaganie się ich za okres poprzedzający wytoczenie powództwa może być uzasadnione tylko wówczas, gdy pozostają z tego okresu niezaspokojone potrzeby lub zobowiązania zaciągnięte przez uprawnioną względem osoby trzeciej na pokrycie tychże potrzeb (**wyrok SN z 8 czerwca 1976 r., sygn. III CRN 88/76**). Wniesienie takiego pozwu możliwe jest po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego i pod warunkiem, że obejmuje okres powstały po tej dacie. ©

w każdym bez wyjątku przypadku, gdy tylko spełnione są ogólne przesłanki określone w art. 60 § k.r.o. (**wyrok SN z 15 lutego 2001 r., sygn. II CKN 391/00**). Ustawodawca dał wyraz pewnej swobodzie sędziowskiej, która pozwoli sądowni na oddalenie powództwa, jednakże tylko wyjątkowo, gdy będą przemawiały za tym konkretne, bardzo ważne powody. Przy ustaleniu istnienia i zakresu obowiązku alimentacyjnego w stosunku do małżonka znaczenie ma nie tylko sytuacja uprawnionego, ale także sytuacja zobowiązanego. Nie sposób bowiem przyjąć istnienia obowiązku alimentacyjnego, gdy poziom życia obojga rozwiedzionych małżonków jest zbliżony. Okoliczność, że poziom ten jest w odniesieniu do obu stron niesatisfakcjonujący, nie oznacza powstania obowiązku alimentacyjnego w stosunku do małżonka, który czuje się pokrzywdzony (**wyrok SN z 16 maja 2000 r., sygn. IV CKN 1222/00**). Sąd Najwyższy wskazał również, że zniesienie wspólności ustawowej małżeńskiej i pobieranie przed rozwodem oraz po rozwodzie wynagrodzenia przez małżonka niewinnego rozkładu pożycia może być podstawą oddalenia żądania zasądzenia na jego rzecz alimentów na podstawie art. 60 § 2 k.r.o. (**wyrok SN z 8 lutego 2000 r., sygn. I CKN 1276/99**).

Nowy związek

Norma art. 60 § 3 k.r.o. wprowadza generalną zasadą terminu wygaśnięcia obowiązku

RZECZPOSPOLITA TYDZIEŃ TEMU PISALIŚMY O:

Łukasz Robaszkiewicz: Roszczenia rodziny zmarłego pracownika po wypadku przy pracy muszą mieć uzasadniony, wyważony charakter. Nie mogą być nadmiernym obciążeniem pracodawcy.

Artykuł dostępny: kancelarierp.pl/baza-wiedzy

alimentacyjnego wobec małżonka rozwiedzonego, zgodnie z którą obowiązek dostarczenia środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Dotyczy to zarówno sytuacji, kiedy małżonkowie uzyskali rozwód bez orzekania o winie lub z orzeczeniem o winie obojwojga, jak również, gdy rozwód orzeczony został z wyłącznej winy jednego z małżonków. Zaznaczyć wypada, iż nie powoduje wygaśnięcia obowiązku dostarczenia środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu pozostawanie w konkubinacie przez uprawnionego do alimentacji rozwiedzonego małżonka (**wyrok SN z 10 lipca 1998 r., sygn. I CKN 788/97**). Okoliczność ta ma jednak istotne znaczenie dla sędziowskiej oceny zgodności dochodzonego roszczenia alimentacyjnego z zasadami współżycia społecznego.

Pięć lat

Gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek

ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni. Jest to druga z zasad wynikających z art. 60 § 3 k.r.o. i dotyczy małżonka rozwiedzonego, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia. Norma ta wyłącza więc swe zastosowanie do małżonka rozwiedzonego, którego sąd uznał za współwinnego rozkładowi pożycia małżeńskiego. W tym wypadku małżonek, na którego rzecz zasądzono alimenty, może dochodzić przedłużenia tego terminu na podstawie art. 60 § 3 k.r.o. tylko w drodze powództwa (**uchwała SN z 28 lutego 1970 r., sygn. III CZP 109/69**). Powództwo to może być wytoczone także po upływie pięcioletniego terminu określonego w art. 60 § 3 k.r.o., liczonego od daty uprawomocnienia się wyroku rozwodowego, zaś by żądanie przedłużenia wymienionego terminu mogło zostać uwzględnione, wyjątkowe okoliczności, o jakich mowa w art. 60 § 3 k.r.o., muszą zaistnieć przed upływem wspomnianego terminu (**uchwała SN z 15 września 1978 r., sygn. III CZP 57/78**). Fakt biernego zachowania się zobowiązanego polegający na nieprzeciwstawieniu się dalszemu płaceniu zasądzonych w wyroku rozwodowym alimentów po upływie lat pięciu nie może być potraktowany jako dorozumiane oświadczenie woli przedłużenia obowiązku alimentacyjnego poza okres pięcioletni, zaś żądanie rozwiedzonego małżonka podwyższenia alimentów, zgłoszone po upływie pięcioletniego okresu przewidzianego w art. 60 § 3 KRO, mieści w sobie również żądanie przedłużenia tego terminu (**wyrok SN z 24 listopada 1981 r., sygn. III CRN 239/81**).

Ocena okoliczności

Przez wyjątkowe okoliczności w rozumieniu art. 60 § 3 k.r.o. należy rozumieć zarówno okoliczności zachodzące po stronie rozwiedzonego małżonka domagającego się przedłużenia obowiązku alimentacyjnego, jak i po stronie drugiego małżonka (**uchwała SN z 16 kwietnia 1975 r., sygn. III CZP 22/75**). Ocena, czy w konkretnej sprawie występują wyjątkowe okoliczności, powinna być szczegółowa i dotyczyć wielu aspektów życia rozwiedzionych małżonków, takich jak: źródła utrzyma-

nia, wysokości osiąganych dochodów, regularności dochodów, posiadanego majątku, czy stanu rodzinnego (w tym okoliczność posiadania potomstwa z nowego związku). Przy ocenie wyjątkowych okoliczności uzasadniających przedłużenie obowiązku alimentacyjnego należy też uwzględnić niemożność uzyskania świadczeń emerytalno-rentowych przez rozwiedzonego małżonka, wywołaną koniecznością rezygnacji przez niego z zarobkowania ze względu na wychowanie małych dzieci i prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego (**wyrok SN z 12 września 2001 r., sygn. V CKN 445/00**). Nie są wyjątkowymi okolicznościami stopniowy ubytek sił, dolegliwości i schorzenia byłego małżonka, występującego z żądaniem przedłużenia terminu pięcioletniego, dotykające go w miarę upływu życia (**wyrok SN z 3 września 1998 r., sygn. I CKN 1029/97**).

Należy jednak pamiętać, że w razie zmiany stosunków, o jakiej mowa w art. 138 k.r.o. możliwe jest wniesienie przez małżonka uprawnionego do alimentów powództwa o podwyższenie alimentów, jak również o ich obniżenie lub uchylenie przez małżonka zobowiązanego do alimentacyjnego. Zasadność tych powództw sąd oceni na podstawie okoliczności faktycznych sprawy z daty ustalenia obowiązku alimentacyjnego oraz istniejących w dniu orzekania o żądaniu pozwu, analizowanych przez przyzmat usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego i możliwości zarobkowych zobowiązanego. Postępowanie dowodowe prowadzone na podstawie art. 138 k.r.o. winno koncentrować się na zmianie okoliczności (stosunków) tak po stronie uprawnionego, jak i zobowiązanego. Jest to szczególnie warte podkreślenia, że niierzadko w tego rodzaju procesach przedmiotem dowodzenia są w całości usprawiedliwione potrzeby uprawnionego oraz możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego, które były przedmiotem uprzedniej oceny sądy, ustalającego wysokość alimentów. W procesie opartym o art. 138 k.r.o. istotne jest zaś wykazanie zmian w powyższym zakresie, gdyż powództwo w przedmiocie zmiany wysokości świadczenia alimentacyjnego nie może zmierzać do polemiki z ustaleniami w poprzedniej sprawie, ale do wykazania istotnej zmiany stosunków, powstałej po dacie wydania poprzedniego orzeczenia. ©

–Małgorzata Arciuch